

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehér-megyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finaly Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Mikós, Huszár Sándor br. Kóváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklje múzeum öre.

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, **Beszterczéről:** Csernátóni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id. Degré Alajos, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr. Pulszky Ferencz, Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., Tisza László, Tokaji László, Torma Károly, **Csikszeredából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K-Vásárhelyről:** Balogh Vendél dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós. Benél Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesi Vilmos., Hory Béla, Jákey Aladár, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lővei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Mayer János, Sebesi Samu, Szádeczky Lajos dr., Veress Endre, K. Weress Sándor. **Lugosról:** Dengi János dr., **M-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **N-Sajórról:** Sebestyén József. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele. **Sepsi-Szent-Görgyéről:** Várkonyi Endre. **Székely-Udvarhelyről:** UgronGábor, Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr., **Alsó-Szóvát:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzoló munkatárs: Nagy Gyula tanár. Fényképező munkatársak: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útczái üzletében.)

→ **Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.** →

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. — Díszes borítékba kötve az I. évfolyam ára 5 frt.

TARTALOM :

	Oldal
Kossuth utja Kintahiótól Angliába.	81—84
A kolozsvári honvéd-egylet köréből.	84
Kossuth Ferencz keze írása.	84—85
Erzsébetváros veszedelme 1848—49-ben. (Vége.) Benedek Ferencztől.	86
Tárca :	
A „Sánta huszár“ naplója. (1. közlemény).	86—87
Halálozások :	
Bárczy József. — Bogisich Károly. — Borsitzky János. — Csemiczei Csemiczky Sándor. — Dálnoki Hadnagy József. — Demeter Zsigmond. — Fleischer Salamon — Fornét Kornél. — Koszta Simon. — Medgyes Lajos.	

BORITÉK TARTALMA :

Előfizetők névsora. — „Történelmi Tárca-Napló“ a Kossuth-szobor javára. — Szerkesztői üzenetek. — (V) A „Sánta huszár“ naplója. — Az „1848—49. Történelmi Tárca-Napló“ — Képek a szabadságharczból. — Kérelem emigránsainkhoz. — Megvételre keresett lapok — Hirdetések.

Az 1848—49. „Történelmi Lapok“-ra egész évre előfizettek.

1894. egész évre előfizettek.

Fejérvári Imre, Fényes Gyula, Ferenczy György, Földes Gyula, Gál József, Br. Gyórfy Pál, Hlatky Endre, Hellebront Pál, Herczeg István, Hirschl Béla, Kiss Ferencz, Kovács Lajos, Dr. Köblös Lajos, Gróf Kun Géza, Dr. Lengyel Endre, Lenkey István, Malachovszki László,

Mara Samu, Markovics Lázár, Matolay Etele, Dr. Orbay Antal, Orbán Károly, Pápay Sándor, Dolhay öreg Petrovay János, Pongrácz Károly, Potsa József, Perndl Ignác, Báró Rauber László, Dr. Reiner Zsigmond, Róm. kath. gymnasium Magy.-Óvár, Saaghy Lipót Sáros megyei honvéd-egylet, id. Sidó Károly, Sopron megyei olvasó-egylet, Szabó János, Székely József, Székelyudvarhelyi állami főreáliskola, Szegfű György, Szemerjai Károly, Szentesi takarékpénztár, Shuranszky Tamás. Tolnamegyei honvéd-egylet Szegszárd, Tamánoczy Emil, Tordái polgári társaság, Tóth Sámuel, Török Antal, Ujasi József, Várady József, id. Várady Lajos, ifj. Várady Lajos, Vavrik Endre, Winkler József

(Folytatjuk.)

„Történelmi Tárca-Napló“ a Kossuth-szobor javára. A „Történelmi Tárca-Napló“-t, a Kolozsvárt megjelenő „Történelmi Lapok“ márcz. 15. mellékleteként állította össze a szerkesztőség. Az újabb kiadás bővítve van Kossuth Lajos rövidre szabott életrajzával. A könyvecskékből testületeknek és lelkesebb hazafiaknak a szerkesztőség 5 frt ellenében készséggel bocsát 100 példányt rendelkezésre, hogy azokat 15 kr. bolti ár mellett a *Kossuth-szobor javára* értékesítsék. Csak azt köli ki, hogy a gyűjtést a „Történelmi Lapok“-ban nyugtázzák az illetők.

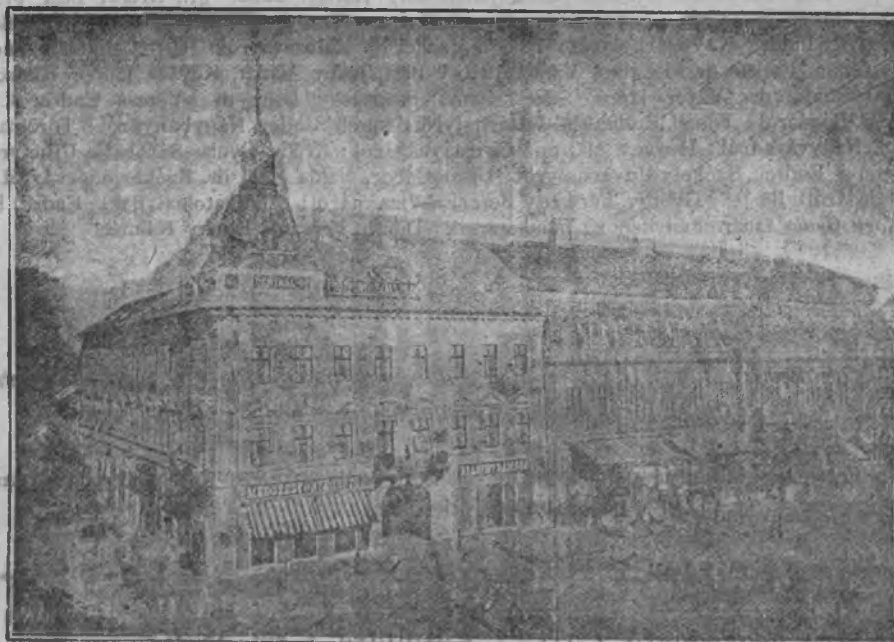
BCU Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

**Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT.**

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utczára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérre, a goth székesegyházra és három főutczára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felölő szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kossuth utja Kiutahiától Angliába.

— Egykoru tudósítások nyomán. —

(V.) Kossuth és emigráns-társainak Kiutahiából való szabadulását hosszas diplomáciai alkudozás készítette elő. Az Egyesült Államok szabadelvű kormányának tartozunk megszabeditásáért hálával, mely kieszközölte, hogy Kossuth, mint a kongresszus vendége Washingtonba vitethessék. Kisázsiai fogságukból már 1851 április végén megmenekültek volna emigránsaink, de a szultán engedni lévén kénytelen az osztrák és orosz befolyásnak, még néhány hónapig meghosszabítá az internálás idejét és így a magyarok csak szeptember elején indulhattak utnak.

Az elindulás és maga az ut már többek emlékiratában fel van jegyezve s most nagy gyászunk alkalmával is közöltetett itt-ott röviden; de a részleteket, epizód-szerű adatokat csakis a lapok egykoru tudósításaiból ismerhetjük, s így e szempontból nem tartjuk érdektelennek, s a történelem számára feleslegesnek ezeket az adalékokat a „Pesti Napló” egykoru hírei és tudósításai nyomán ezutal közölni.

A „P. N.” 1851 szept. 26. 465. számában olvassuk:

A „Journal de Constantinople” 526. számában a Kiutahiába belzettek szabadon bocsáttatása felől következő közleményt hoz:

„Tudva van, hogy az emigránsokra vonatkozólag folytatott alkudozások óta az emigránsok Kiutahiábamenekült főnökeinek az évi határidő lefolyása után szabadon bocsáttatásuk elhatározottat. Ennek már folyó évi május hóban kellett volna megtörténni. Azonban a császári kormány egy barátságos kormányynali jó egyetértését és az ez által felhozott okokat figyelembe véve a szabadon bocsáttatást szept. 1-ig elhalasztotta. Most, midőn a császári osztrák kabinet által hozott kormányzati rendszabályok, jelesen a katonai végvidék ujra szervezése folytán Magyarországon a rend tartósan meg van szilárdítva, s magok az osztrák kormányhoz ragaszkodó lapok is kénytelenek megvallani, hogy ezen rendszabályok keresztülvitele könnyűséggel történt; a porta magas bölcsességében elhatározta,

hogy a Kiutahiába belzettek nézve történt megállapodása a kifejtett okoknál fogva végrehajtható. Ehhez képest ezek *Ghemlikbe* menendnek, hova „*Muhbiri-Surur*” török vitorlás fregat* már a mult vasárnap elutazott, hogy őket fölvegye s a Dardanellákig vigye. Itt fogják találni a Konstantinápolyból szinte folyó hó 7-én eltávozott amerikai gőzöst *Missisipit*, mely őket a török birodalom határából kiszállitandja. Hirszerint ezen menekültek egyrésze Angliába, másrésze az északamerikai egyesült államokba utazandik.”

Ezen elhatározáshoz képest a kiutahiabelzettek szept. 1-én csakugyan elindultak Kiutahiából. Onnan Brussába értek, hol az ottani basa 50 kocsit rendelt számukra, melyeken *Ghemlikbe* menjenek, *Batthyányi* azonban szenvedő egészsége miatt Brussába volt kénytelen maradni. *Batthyányi* Párisba szándékozik, hogy az ottani orvosok segélyével éljen; mire nézve neje csakugyan tett lépéseket a francia követnél utlevél kiszolgáltatása végett. A többiek Gemlág mentek; itt egy török fregat már várt reájuk s onnan a Dardanellákba szállította. Oda érkezvén a fregat, fedezetén a megjelent *Missisipi* amerikai gőzös kapitánya, a gőzöst rendelkezése alá bocsátá s kormánya nevében 15000 dollárt nyujta át. *Kossuth* családjával s a menekültekkel a *Missisipire* ment át; a fregatára magyar zászlót akart tűzni, de a török biztosok nem engedték, azonban hosszabb beszédet tartott; mire aztán a hajó megindult, s kevés idő múlva a török fregat a láthatárról eltűnt a nagy tenger síkján. A *Ghemlikbe* hajóra szállt — *Batthyányi* és kísérete kivételével —

menekültek száma 48. Azonfelül még a Konstantinápolyban hajóra szállandók számára 22 ágy volt rendezve. Veendő irányukra nézve ugylát-szik, az van elhatározva, hogy

Portsmouthban megállanak, hol az Angliában tartózkodó menekültek a főnobbiek elfogadására egybejöven denek. Onnan *Kossuth* New-Yorkba menend; csatlakoznak hozzá *Pulszky* és neje, *Bethlen gr*, *Kiss* és más magyar menekültek, öt Amerikába kísérendők. Telegrafi tudósítások szerint 17-én már *Syrába* érkezett *Kossuth*, de utját azonnal tovább folytatta.”

* *Soliman* Bey-jel, a magas portának a menekültek hajóra szállitását eszközölő biztosával.

KOSSUTH MELLSZOBRA.

Ugyancsak a fentebb említett lapszámban van a következő:

Bécs, szept. 24. — Syrából írják szept. 17-ről: Tegnap reggel 8 órakor a *Missisipi* kikötőnkkel szemközt megállott, a nélkül, hogy horgonyt vetett volna. Három, amerikai gőzösön, Smyrnából jött révkalauz kiszállván, a hajó folytatta utját. A fődözetten voltak *Kossuth* mellett *Perczel* és *Batthyáni Kázmér*. Hír szerint a *Missisipi* egy szárdinai kikötőben a menekülteket egy másik amerikai gőzsnek adandja át, mely őket több olasz emigránsal Amerikába viendi. A *Missisipin* 250 emberre megy a hajós nép; a menekültek száma 55.

A hajó Smyrnába érkezéséről és a magyaroknak új hajóra való átszállásáról a szept. 29-iki 467. szám ezt tartalmazza:

*Kossuth*nak és társainak Smyrnába érkezéséről a *C. Bl. a. B.*-nek írják szept. 15-ről. Folyó hó 12-én *Missisipi* amerikai hadi gőzös Ghemlikből megérkezett. A hajón voltak: *Kossuth. Asblóth, Lülely, Gyurmann, Visoczky*, s a többi belzettek, mindössze 52 személy, *Batthyányi* és *Perczel* a fürdők használása végett Brüsszában maradtak. *Kossuth* New-Yorkban szándékozik letlepedni, *Batthyányi* később Párisba megy, *Perczel* Londonba; *Batthyányi* grófnő, s *Kossuth* neje valamint gyermekei szintén a hajón vannak. Az amerikai és francia főconsul mindjárt a *Missisipi* megérkezése után diszruhában a hajóra lépett; valamint a hajóból nem szállott ki senki. A hajónép a menekültek irányában a legnagyobb előzékenységet igyekszik kitüntetni, s az amerikai kormány az itteni kormánynál 2000 dollárt rendelt *Kossuth* számára, de a mit ő igénybe nem vesz. A *Missisipi* 13-án felszedte horgonyait és tovább uszott Amerika felé!

A szabadon bocsátatásra vonatkozó alkudozások eredményeit az okt. 3-iki 471. számban olvasható közleményből tudjuk meg:

Az *Oest. Corresp.* írja: Az *Allg. Ztg.* múlt havi 27. számában hozza *Kossuth*nak és a Kiutahiába belzett társainak szabadon bocsátatására vonatkozó három diplomatikai okiratot. A cs. k. ügynök Konstantinápolyban az első jegyzékkel tiltakozik a szabadon bocsátás ellen azon számos okokra támaszkodva, melyek a Porta és Ausztria között fennálló népjogi szerződésményekből folynak. Ezen jegyzék kitétele szerint, Ausztriának kétségtelen joga van a kiadást követelni. Miután azonban a császári kabinet a szultán által ő felségéhez intézett egy jegyzékirat folytán a szerződésileg követelhető kiadás kivánalmától elállott, annyival több joggal várható, hogy a belzésre nézve elvállalt kötelezettség becsületesen és lelkiismeretesen meg fog tartatni. Ezen kötelezettség *Mussurus* bécsi ozmán követ által a török kormány megbízásából 1849 okt. 22-én átnyújtott jegyzékben oly határozottan és világosan ki van fejezve, hogy erre nézve a legkisebb kétség sem támadhat. A porta magára vállalta a kötelezettséget, hogy a menekülteket belzeni fogja, s a belzést Ausztria beleegyezésének előleges kinyerése nélkül meg nem szünteti. Ha a szavaknak értelme, ha az ígéreteknek népjogi érintkezésekben jelentősök van, ugy a jogviszony tiszta, s határozott. Ausztria a portának ajánlatát még ugyanazon napon átadott feleletben elfogadta, és ezen kicserélt jegyzékiratok minden jogelvek szerint államszerződési természettel bírnak. A porta angol biztatások által indítva, csakhamar menekülni igyekezett az átvállalt kötelezettség alól. Ausztria más álláspontot sohsom fogadott ol, és mint *Klezt* ur által közzétett jegyzékirata mutatja a portávali izonotváltást e tárgyban azon megjegyzéssel szakasztotta fölbe, hogy ha a bolzós Ausztria egyetértése nélkül

szünetik meg, a létező államszerződések eredeti alapjára kellene visszatérni. Ezen eset már most beállott. A porta nem csak be-töltetlen hagyta a létező államszerződésből folyó kötelezettségeket, hanem megtörte azon egyes esetre átvállalt kötelmet is. A portához egész viszonyunk ennél fogva egész más lön. Irányában már most nem tartozik egyebet számításba venni, mint az állam hasznát. Ausztria politikájának ezentul ennek kell határozni. Nem fenyegetőzünk és méltó bosszankodásunkat nem öltöztetjük szemrehányásokkal. Esetről-esetre akként fogunk tenni, mint Ausztriára hasznos, habár a porta érdeke s Ausztria igénye összeegyeztethető nem lenne is. Mert ezen államhoz bennünket szerződés többé nem csatol. Főnnállása bennünket csak annyiban érdekel, mennyiben a béke föntartására irányzott politikánknak és gondunknak megfelel. Az osztrák ügynök felolössé tette a portát az ezen szerződés megtöréséből Ausztriára nézve lehető minden következekekért. A menekültek és külföldi véduraik viselete tehát nem kis befolyással leend azon legközelebbi állásra nézve, melyet az osztrák kormány a porta ellenében venni fog.

A porta ezáltal némiképen azok barátságára van szoritva kik ellenségeink és kiket szorgalmas védelme alá vett. A porta mielőtt ily veszedelmes pályára lépett, bizonyosan jól megfontolta, vajjon az európai szomszédállamokhoz jövődj viszonyát biztos kezekbe tette-e le.

Jaszmagy cs. k. tolmács, ki Törökországban a menekültek fölötti fölgyázattal volt megbizva, tegnapelőtt ideérkezett.

Ugyanerre vonatkozik még az okt. 6-iki 473. számban megjelent is:

A *Presse* okt. 1. számában egy okiratot közöl a magyar menekültek belzésére vonatkozó izenotváltások kiegészítéséül. Ezen okiratokra történik az Ausztria-követség részéről hivatkozás arra nézve, hogy a porta kötelezte magát, miszerint a belzést Ausztria előleges beleegyezésének kinyerése nélkül meg nem szünteti. Az okirat a következő:

Végül a francia kormány nevében óvás tétetik az ellen, hogy az összes belzési indítvány a szövetséggyűlés elé fog terjesztetni.

A szövetséggyűlés, mint már tudva van, nem találta szükségesnek ezen újabb tiltakozásra válaszolni, hanem egyszerűen korábbi végzése mellett maradt meg.

„Valóban alóírt stb. föl van hatalmazva a cs. k. kormányt a magas porta nevében a leghatározottabban biztosítani, hogy ő, azon barátsági érzelmek föltűnő bizonyítványát adandó, melyektől az ausztriai udvar iránt át van hatva, elhatározta, a magyar fölkelés főnökeit, kik az ő földjére menekültek, alkalmas helyekre belzeni és őrizni, még pedig ugy, hogy azoknak lehetetlenné tétessék, valamit kezdeni, mi az ausztriai birodalombeli törvényes rend ellen lenne irányozva.

Alóírtnak stb. szerencséje volt kormányától azon megbízást venni, hogy e rendszabály végrehajtása iránt a legkésztelenebb garantiákat nyujtsa, mely rendszabály csak az ausztriai kabinettel előrejár meg egyezés után szűnendő meg, és kétszeresen szerencsésnek éreznő magát, ha ő magassága *Schwarzenberg* hg. miniszterelnök őt azon helyzetbe tenné, hogy a magas portának jolenthosse, mikép e barátságos ajánlatok elegendően méltányoltattak és ausztriai császár ő ilge által megelégedéssel fogadtattak.

Alóírt stb.

Bécs, oct. 22. 1849.

Mussurus.“

KOSSUTH LAJOS.

Prohászka 1848-iki aczelmetszete után.

(E kevéssé ismert kép eredetije a kolozsvári orsz. ereklye-múzeumban van.)

A hajó szept. 22-én ért Spezziába, hol az olasz ifjuság tüntetéssel fogadta menekültjeinket, öt nap mulva meg Marseille népe fogadta őket, miről az okt. 7-iki 474. számban ezeket olvassuk:

Marseilleből szeptember 29-ről érkezett tudósítás szerint a francia kormány határozottan megtagadta azon kérést, hogy Kossuth Franciaországon mehesse keresztül, 28-án engedelmet kapott Kossuth, hogy társaival együtt ideiglenesen partra szállhasson, midőn azonban a kormány rendelete tudtára adott, visszatért a Missisipire. Az utcán éljenző népcsoportok gyülekeztek, míg nem a rendőrség közbejött és az agitator tisztelődöt intette, hogy csendben oszoljanak szét. Azt mondják, hogy a fregat csak két-három nap mulva bocsátkozik tengerre.

A marseillei ügyre vonatkozik ez is, az okt. 10-iki 477 számból:

A marseillei *Peuple* című lap, a *Franciaországból elűzött Kossuth* című cikke alatt közli azon okiratokat, melyek ez ügyben váltattak; nevezetesen Kossuth levelét a *Bouches-du-rhônei* megyefőnökhöz, melyben írja, hogy kiutahiai belzéséből kiszabadulva, s az egyesült államok által átszállítására kijelölt Missisipin Marseillebe érkezett, kéri a francia kormányt, engedjen számára szabad menetelt és védelmet, hogy Franciaországon átutazhasson, minthogy egyenesen Londonba szándékozik s hogy neje és három gyermeke társaságában legyen, kiket nevelés végett Londonba akar elhelyezni, mielőtt az egyesült államokba menne és hogy titkára és családja, gyermekei nevelője két tiszt és egy inas teszi kíséretét.

A megyei főnök Suleau az egyesült államok consulához intézett válszírban erre ezt felelte:

Marseille, 1851 szept. 27.

Consul ur!

E pillanatban hozzám érkezett távirati sürgöny által, van szerencsém megelőzőleg tudatni Önnel, miszerint a belügyminiszter, Kossuth azon kérésébe, hogy Franciaországon keresztül egyenesen Angliába mehessen, nem egyezett bele.

Kossuth, kinek utlevele Franciaországba nem látamoztatott a francia köztársaságnak Konstantinápolyban levő követő által, nem szállhatván ki Marseilleben, mint neje és gyermekei egészsége érdekében tett kívánatára, őt úgy kell tekintenem mint mindig a Missisipi gőzösön levőt, következőleg consul ur, ügynöke által adja értésére a belügyminiszternek általam előterjeszteni kért folyamodására adott válaszát.

Fogadja consul ur legnagyobb tiszteletem biztosítását.

A Bouches-du-Rhône megye főnöke
Suleau.

Hogy a gibraltari szoroson keresztül haladó hajó utasait miként várták, azt az okt. 13-iki 479. számból láthatjuk:

A southamptoni polgármester kénytelen lőn külön titkokot venni szolgálatba a Kossuth-levelezések kezelése végett. Naponként sürgető leveleket kap, melyben kéretik, hogy Kossuthnál kéziratot szerezzen, ha csak egyszerű névalírást szerezzen is. Ezenkívül czimeket, dalokat, zenekölteményeket kap oly kéréssel, hogy azokat a volt kormányzónak kiszálláskor kézbesitse.

London, okt. 8. — Southamptonban Kossuthra várnak a magyarok közül: Pulszky, Vukovics, Teleki gr., Kemény b., Szontag őrnagy, Gál Sándor és Katona Miklós.

Az alábbiakat az okt. 15-iki 481. számból közöljük:

London, oct. 9. — Kossuthnak a marseilleiekhez intézett irata legveszélyesebb ollonsége lőn. Daczára a *Globe* nyilvánításainak, miszerint az adresse költött, mégis sokan valónak tekintik azt. A *Times*t arra indította, hogy a Kossuth iránt barátságos összes sajtó ellen sorompóba lépjen, sőt a *Morning-Post* is visszavonja, korábban a volt kormányzó érdekében tett nyilatkozatát. Azt mondja, hogy benne keserűen csalódott. Az al-

kotmányos hazafi eszményét, melyet Kossuthban látni vélt, ennek alacsony hizelgése s a csöcselőknek egy idegen kormány elleni uszítása, őt a legitím dicsőség talapzatáról a mindennapi demokrata sarába levonszolták. Ha Kossuth e hangot Angliában is folytatja, úgy az angol népnéli tekintélyét tönkreteszi, s szárazföldi elleneinek nem lesz okuk ezentul tőle félni.

London, oct. 10. — Párisi levelek érkeztek Southamptonba azon tudósítással; hogy a francia kormány mindaddig, míg Kossuth Angliába leend, egy menekültnek sem enged utlevelet adni, különben, hacsak az utlevélkérő magát a visszatérésre nem kötelezi.

Kossuthot okt. 13. előtt nem várják, azon esetet kivéve, ha a Missisipiről a sokkal gyorsabb Jupiterre utközben átlép. Azért egy kalauzhajó küldetett Jupiterhez, mely Portugáliából indult el azon felhívással, hogy ha Kossuth csakugyan átlépett, erről bizonyos tudósítást adjon. A southamptoni csillagásztornyból e jelt mintegy 80 mérföldnyire észreveendik, s telegraf utján azonnal jelentést teendének Londonba.

Lord Dudley Stuart a telegrafi tudósítást Broadlandban várja Palmerstonnál, hol látogatáson van.

A southamptoni Kossuth-banketre meghívottak között a diplomatai testület két tagja is van, t. i. *Laurence Abbot* az északamerikai követ és *Walker J.* ezelőtt amerikai kincstári titkár.

Meglehetősen ismeretlen Kossuth következő levele is az okt. 21-iki 486 számban:

Ha a marseillei demokratákhoz irt adresse sokat tett a Kossuth-lelkedés lehangelására, a tegnapi említett levél, melyet Kossuth a southamptoni polgármesterhez írt, még nagyobb ellenszenvet gerjesztett iránta sokaknál. E levélből a következőket olvassuk: „Kértem, hogy Franciaországon keresztül Britanniába mehessenek, a nélkül, hogy valahol megálljak, miután a jelen francia köztársasági kormány jellemét ismerem. Egyszersmind késznek nyilatkozom, minden loyális és alkalmas irány követésére, melyet előbbem Franciaországon történendő siető utazásom alatt szabni a kormány jónak látand. Bonaparte Napoleon Lajos ur nem engedte meg keresztül utazásomat a francia köztársaság birodalmán keresztül, mely azon tiszteletben részesíté, hogy választás utján oly magas állást adott számára, mely állásban letett hite után országa köztársasági alkotmányának első őre és mely a világnak, mint elvét a szabadságot és testvériséget hirdető. Bonaparte ur maga is száműzött volt, és száműzött még lehet. Franciaország azelőtt nem volt köztársaság s mégis az elnyomott emberiség nyílt asyluma volt. Én nem kértem asylumot, csak által akartam utazni rajta s az egykori száműzött, ma egy dicsőséges nemzet nagy köztársaságának elnöke megtagadta azt tőlem; reményem nem reám leend szégyen ezen megtagadás, a világ közvéleményének ítélőszéke előtt; sőt kívánom, miszerint senki se gondoljon rá azon pillanatban, midőn Bonaparte ur magát újra száműzendi!“ Ezen tétel nem sok barátot szerzett Kossuthnak Nagybritanniában; sőt ellenkezőleg ellenségeit nyílt föllépésre készítet.

A feszült figyelemmel várakozó izgatottságot jellemzi e hir az okt. 22-iki 487. számból:

Liverpoolból következő tudósítás: *Arno* gőzös tegnap megérkezett. Missisipivel Gibraltárnál találkozott s innen 10-én jött el. Kossuth az Arnoval akart Angliába menni azon föltétellel, hogy Southamptonban kössön ki; mivel azonban a kapitány Liverpoolba tartozott menni, Missisipi még a kikötőben maradt. Hihetőleg Madridon fog 16—17-én elvitorlázni s Southamptonban 20-án érkezendik.

Ugyszintén ez a 488. számból:

London, oct. 18. — Kossuthnak Angliába érkezésére most bizonyost tudhatni. A southamptoni polgármester *Arno* gőzös által Liverpoolon keresztül levelet kapott Kossuthtól, miszerint Gibraltárt 14-én vagy 15-én hagyandja el Madrid gőzösön, de

ennek utjában Cadixot, Lissabont, Oportot és Vigot kell érinteni, ezentul Tejóban 36 óra hosszáig fog időzni s így Southamptonba érkezése 24-e előtt nem történhetik. A fogadtatására vonatkozó előkészületek ismét nagy erélyvel folytattnak.

Végül megérkezett a várva-várt hajó is, a miről az okt. 29-iki 493. sz. ezeket hozza:

Kossuth Southamptonban tegnap délután parthoz érkezett. A *Madrid*, melyen Kossuth volt, különös lobogót tüzött ki. Miután a gőzös észrevételezett egy óra mulva végig repült a kikötőnél horgonyzó hajók hosszában. Ezek, valamint mindazon gyorshajók is, melyek a tenger részein voltak, leeresztették a vitorlát, és más zászlót huztak föl.

A polgármester, továbbá Pulszky Ferencz és neje egy dereglyén a gőzhajó elé mentek s a fődözetre léptek. Kossuth kisérői körében a fődözetben állott, és eleinte annyira meg volt hatva, hogy egyetlen szót sem volt képes szólani. E közben a gőzös a kikötőbe uszott. „Itt — írja a *Morning-Post* — a kikötési helyen sok ezer ember volt összegyűlve s zajos fölkiáltással üdvözölte. A parton Kossuthot barátai s honfiai várták és karjai közé vetették magokat. A zene szólott és a sokaság hurráht kiáltozott. Kossuth négyfogatos és két magyar zászlóval, magyar czimerrel díszített kocsira lépett; az ablakok és erkélyek zsufolva valának; mindenfelé kendők lengedeztek, a bevonulás lassan történt az amerikai consul a háza előtt a polgármester lakására: az amerikai consul Kossuthot a kikötőben fogadta.“

A *Times* azt mondja, hogy az utczákon 2—3000 ember volt csak. Kossuth, rövid időre, azon magyarokkal, kik őt várták, egy szobába vonult. „Kossuth — mint a *Times* írja — azután a polgármester által vezetett az erkélyen megjelenvén, igen melegen fogadtattott a várakozó sokaság által. A polgármester néhány szava után ő maga szólott. Kimondása erélyes, angol hangjejtése jó, hanem úgy látszik, néha igen sok szó, alkalmas kifejezés keresése miatt kis zavarban volt.“

„A sokaság közül — ugymond a *Times* — egy hang felkiáltott: „Hozzátok elő gyermekeiket!“ Ezek egy leány és két fiu az erkélyre vezetettvén a jelen voltak előtt magokat meghajták, mire Kossuth ismét szólott.“

Öt óra tájban a városház termében a polgármester a southamptoni hatóságnak bemutatta. Az elkészített adrese felolvastattott és átadatott, mire Kossuth ismét beszédet mondott.

Ezután Kossuthnak a southamptoni munkások adrese is átadatott, mely alkalommal szinte szólott.

Holnap és vasárnap kirándulási vasutvonatok mennek Londonból Winchesterbe, hogy alkalom nyujtassék Kossuth láthatására, már mielőtt a fővárosba megy.

*

Örök emlékeztető napok és jelenetek voltak ezek. Méltók, hogy mi is felelevenítsük lapunk hasábjain, hol a jövő krónikása könnyebben megkaphatja.

A kolozsvári honvéd-egylet köréből.

Tájékoztató a bajtársak részére. A kolozsvári honvéd-egylet egy rész'etes tájékoztatót állított össze a mult év folyamán tagjai részére.

E tájékoztatóban az egylet jegyzője összefoglalta mind azokat a tudni valókat, a mik az igazolási és segélyezés ügyekre vonatkozólag a bajtársak útbaigazítására szükségesek.

E tájékoztatót a m. é. második felében kövön nyomtatva 200 példányban sokszorosította az

egylet részére a jegyző s a választmány minden hozzá forduló bajtársnak rendelkezésére bocsátott ebből egy-egy példányt.

E tájékoztatók létezéséről más vidékek honvéd egyletei is tudomást szereztek és több példányt kértek az egylet választmányától.

A tájékoztató a m. hóban teljesen elfogyott.

Az utolsó példányt felküldötte az egylet jegyzője a központi segélyező egylet intéző férfia *Nedeczky István* századoshoz azzal a kéréssel, hogy azt a módosított szabályoknak megfelelőleg az irodában átjavitatni sziveskedjék.

E kérésnek Nedeczky százados ur készséggel tett eleget s most egy a legújabb megállapodásoknak megfelelő tájékoztató áll a kolozsvári honvéd-egylet rendelkezésére.

E tájékoztatót lapunk közelebbi számában is kinyomatjuk s készítettük róla a t. társ egyletek részére külön lenyomatokat.

Szükségesnek tartjuk ezt a t. honvéd egyleteknek előzetesen is tudomására hozni.

Kossuth Ferencz keze írása.

A képviselőház küldöttsége márcz. 27. d. u. 4 óra-kor tisztelettel Turinban a gyászoló családnál.

A küldöttséget Kossuth dolgozó szobájában fogadta a család.

Rohonczy Gedeon képviselő tolmácsolta a képviselők részvétét, melyben igaz szívvvel osztozik az egész nemzet.

E beszédre Kossuth Ferencz remek ékesen szólással válaszolta azt, melynek egy részét az ő saját kéziratában bemutatjuk.

A kimaradt rész a következőkép szól:

— — — — —
Az országgyűlés sokat elsorolt a megdicsőültnek ama szolgálataiból, melyeket a hazának tett. Mi a fia, meghatottan köszönjük az elismerést. Jól esik vérző szívünknek, hogy atyánk a nemzet halottja és egy nemzet siratja őt, mint a hon atyját, szolgálatait a történelem valósággal törvénybe iktatta már, oly törvénybe, melyhez nem kell szavazás, nem kell jóváhagyás és a melyet visszavonni, megváltoztatni nem lehet. A jövő sem törülheti el, a jövő sem változthatja meg a multat. Fogadják még egyszer mély köszönetünket és hódolatunkat.

Kossuth beszéde mély hatást tett a képviselőkre. Sokszor szakították őt félbe helyeslésekkel és sokan sirva fakadtak beszéde alatt.

*

Kossuth Ferencznek atyjától örökölt lángelméjét jellemzik ezek a csupán maga részére, pongyolán oda vetett sorok, a melyek fogalmazása még is oly szabatos s a melyben helyes írási hiba nincsen. Pedig kiskorától kezdve hazáján kívül élve, vajmi kevés alkalma volt a magyar nyelv és helyesírás legapróbb részleteit gyakorlatilag elsajátítani. Kossuth Ferencz minden ízében magyaros ékesen szólásával, korrekt irányával reánk a lángésznek azt a benyomását teszi ma, a mit Kossuth Lajos tett hajdan az angolokra, kik nem győzték bámulni gyönyörű nyelvezetét, szóbőségét és tiszta angol kiejtését.

Mint pusztuló családunknak első születése
in köröndöm meg a család nevében az ország-
szűlei részvétet

A képviselő hátrahagyott képviseletét kivéve
a nemzeti érdekeket mint most, midőn eljött
nevezetesen elhívni a magyar nép kegyeletét
tömegesen a magyar nép részvétét, mely
bánságát a gyám hűlt teteménél

Őnök egy országgyűlési hordák, melyek
igazi értelműek abban van, hogy a gyászok
reményvesztésül. Mint a megvárt feltámasztás
dolgát, halálából meg a magyar nép megvárt
feltámasztás ^{halálában} fel támasztott ^{míg is} a magyar nép
részében, ő vissza fog menni most mint halott
szerepelt harajával, milliók keserű síve fog dobogni
az ő kihűlt síve helyett, és milliók könnyei fogják
mint hullámsó tenger körül örvényleni a fel támasztott
halottat

Ő meg halt, földi lények elhagyott életem
nyugalmas hárból, nyugalmasabb helyre teszi a
hátra ment földre a honti kegyelet, de szellemet
át költözött hontitársainak kebelébe, emléke
odaült a magyar nép tiszteletéhez, sírjából
harafiság fog sugározni, és a jövő nemzedékek
öröklen hontitársainak fogják a sírből meríteni -

Erzsébetváros veszedelme 1848—49-ben.

(Vége).

Az utasítást megkaptam az országos fő rendőrigazgató Dobokaitól. Ebben különösen hangsúlyozva volt az állam részére lefoglalt javaknak a nemzet becsület pecsétje alatti őrzése, és a harcizás által elrabolt portékák összegyűjtése. E végett egy század honvéd adatot rendelkezésem alá egy Vuicskics nevű főhadnagy vezérlete alatt.

A kezdet sok nehézséggel járt. A Misselbacherolt s a hason nevű gyógyszerész és a Venrich féle ház voltak lefoglalva az állam számára s a honvéd tisztek követelésével szemben sok kellemetlenségek merültek fel. De én a legszigorubbant vettem a kezem alá vett javakat.

A bolthan az üzletet az általam kezelt ellenőrzés mellett folytatni engedtem s a gyógyszerészetben végzett segédet fogadtam s leltároztattam az egészet s a gyógyszer kezelést rendszeren folytattam. A katonasággal kirándulásokat tettem a vidéki helyiségekben nem remélt eredménnyel. A rabolt portékák nagyrésze begyűlt. Százakra menő juhok, lovak, sertések gyűltek be, melyeket nyugta mellett a tulajdonosoknak hitletételek nyomán ki adtam. Szász-Kézden Fronius Imre és Matskási elrabolt portékáit összegyűjtöttem. Alkonyatkor egy rendeletet küldöttem házról házra, hogy a kínél rabolt portéka van és reggelig be nem hozzák a kis bíróhoz azontul ha valakinél motozás után valami találatik főbe lövetem. És ennek a rendeletnek az az eredménye lett, hogy másnap Szederjesről Fronius Imre és Kereszturól Matskási ur megjelenvén elrabolt portékáikat megtalálták.

A pünkössti királyság nem sokáig tartott, mert a mint a hír, hogy a muszkák több oldalról betörték az országba elterjedt, feloszlott a hivatal s elszéledtünk a szélrózsa minden irányában a nélkül, hogy családom élmezési gondját a nagy felelősséggel járó hivatal el-

oszlatta volna. Még rendes napi díjunkt sem kaptuk meg. Egy feliratomra Dobokai hogy küldjön pénzt, a hivatali személyzet számára, válaszul azt írta, hogy magyar pénzt nem tud küldeni de osztrák pénzt ha kell küld 10000 forintot. Én elragadva a nemzeti ügy dialába vetett hittől, nem számolva családom nyomorával, minden előre látás körütekintés hiányával vissza utasítottam az osztrák pénzt s fel vettem a menekülés és bujdosklás vándorbotját.

A világi meghódolás után megkezdődtek a nyomozások. Szebenből két nyomozó biztost küldött ki Szalmen Szászok grofja ki különösen személyemet erzsébetvárosi körutjában maga eleibe idézte s azt a kérdést intézte hozzám: hogy merészeltem a császár ellen fegyvert fogni! Mire én a legnyugodtabb kedélyvel azt feleltem császárt nem ismerek. A magyar királytól szentesített törvények védelmére kötelességemnek ismertem nemzetem jogos érdekeért állást foglalni. Miután az oláh és szász hordák kirabolták házamat vagyonomat és a katonaság kivonult Oláhországba és Bukovinába a fejtelenségűt és a haza megmentése érdekében kötelességemé vált minden tehetőségemet szolgálatára fel ajánlani.

Erre a nyilatkozatomra *Salmen* nagyon goromba hivatali méltóságát le alázó kifejezéssel fenyegetőleg azzal bocátott el, hogy nyomozó biztosokat fog ki küldeni forradalmi ténykedéseim kinyomozása végett. Ki száltak a nyomozó biztosok, de nem tudván ellenem ki fundálni semmi terhelőt, a nyomozási munkálatot fel küldötték Volgemuthoz mint kormányzóhoz. Volgemut át küldötte a hadi törvényszék elnökéhez ellátás végett. De miután Sáván sem talált a munkálatban semmi terhelőt, vissza küldötte azzal a hát *irattal*, hogy nem tartozik a haditörvényszék eleibe s a vége az lett, hogy megmenekültem egyszeri szólással, hivatalomat tovább folytatandó. S ujon kellett kezdenem az életet azzal a gonddal, melylyel egykor mint uj pap kiléptem a parochiába.

Benedek Ferencz,

nyug. ev. ref. esperes, haranglábi lelkész.

T Á R C Z A.

A „Sánta huszár“ naplója.

(Utánnyomás tilos).

1849.

A vöröstoronyi vesztett csata.

(A kimenekülés. — Búcsú a hazától.)

Vöröstorony, 1849 július 20-án, pénteken.

Bum!... bum!... bum!... pakk! A Gábor Áron által öntött három ágyú közül az egyik elhasadt, s így nem a muszkák, hanem saját seregünk retirált tőle. Bodala Lajos tűzfőhadnagy ugyan eléggé igyekezett, valami szent-félékkel az ágyút befoltozni, Ihász Dániel alvezredes azonban egy csendes teremtetét mondva magában, átnógatta lovát a mellette csergődező kis havasi patakon, és Oláhország területére lépett; bevégezvén azt a hősies kis csatát, melyet a vöröstoronyi-szoros védelmére mintegy 1700 emberrel és 8 ágyúval a Nagy-Szeben felől támadó több, mint 8000 muszka ellenében vívott.

Midőn valaki hazája védelmében már annyira haladt, hogy a határszélen csergődező patak partjához jut, s onnan széttekintve egyfelől az ellenség rohanó árját, másfelől szaladó bajtársait látja, ne csodálkozzunk, ha szemében egy könnycseppet pillantunk meg.

Én 1852-ben megnéztem a londoni világiállítást, melyen a világ legnagyobb és legszebb gyémántja látható volt: egész víz alatt állott, a víz fölött egy nagy üveg-harang, az üveg-harang körül erős vas-rácszat, s a vas-rács négy oldalán négy rendőr (policeman), kiknek ha jegyünket megmutattuk, a gyémánt — egy emelő szerkezet által — a víz tükreén egy perczre felmerült, s aztán ismét eltűnt. Hanem az a könycsepp e gyémántnál sokkal tisztább, ragyogóbb, és értékesebb volt. Minő furcsa Isten teremtése is az ember!

Hajnaltól még vig baráti körben reggeliz a vöröstoronyi várban, azután lóra kap, s mint dühös vadállat embertársaira ront, és Istent s világot káromolva öl, gyilkol; délután pedig már mint hontalan vándor Oláhországban, Kijéniben átadja kardját Kara bimbásinak, ki a szultán nevében átveszi, és megígéri, hogy azt Orsovánál kézbesítendő.*) Bodola barátom azonban

*) *Szeremle* Samu könyve szerint (ld. Magyarország krónikája az 1848. és 1849. évi forradalom idejéről, II. köt. 238. l.) „Veszteségünk 300 fogoly, az oroszoké 14 halott és 66 sebesült. A törökök előtt meghódolt 31 tiszt és 987 közlegény, kik *Widdin*-be vitetnek.“ De ezek a számok mindkét részről csekélyeknek látszanak. *Közl.*

nem hitt a bimbásinak, ő ágyuit (a hasadtat is) az Olt medrébe deponálta, ez egyetlen helyet tartván Oláhokban *neutrale terraenum*-nak.

A fegyverletétel.

(A muszkák üldöznek és kiadatásunkat követelik — Kodri bey lovagias magaviselete. — Biró főhadnagy kalandja. — András legényem és eltűnt lovaim.)

Kijnéni, 1849 jul. 21—24.

Midőn Kara bimbasi fegyvereinket átvette, egyszermind abban a kitüntetésben részesített, hogy saját lakásán szállásoltatott el. A menekült 2 zászlóalj legénysége (t. i. az Ihász alezredesé és a Biró Ede őrnagyé) továbbá 30 huszárom, kiktől a lovakat a török parancsnok mind elvette, s tisztjeink nagy része a Kijnéni felletti fensikon sátrak alatt, és a gyepon helyeztetek el. Kodri bey, a török parancsnok Ihász alezredessel olyan egyezményre tépett, hogy csapatját fegyver nélkül Oláhországon keresztül bocsátja, és Orsovára érve, ott fegyvereinket kézbesíteli. Alig történt meg e szóbeli egyezmény, midőn utánunk nyomult a muszka had, Lúders tábornak vezetése alatt, kíséretében Dorschner osztrák cs. kir. ezredessel.

Ezek mindnyájunk kiadatását követelték, a török parancsnok azonban senkit nem adott ki, hanem kordont vont a menekültek körül, míg a muszka sereg Kijnéni alatt ütött éji tábornak, s harmadnap reggel visszavonult Nagy-Szeben felé.

Kara bimbasi engemet megvendégtelt finom fekete kávéval, piláffal, s pompás ágyat is vettetett, melyben én már-már a keleti élet mesés gyönyöreiről kezdtem álmodozni, midőn künn lódobogás, és zajos lárma közben, András huszárom az ablakon bekialt.

— Viszik lovainkat, kapitány uram! Felugram erre; Kara bimbasi már talpon volt, s azonnal a rablók uán sieténk. Tíz percz alatt török őrséghez értünk. Az őrségen áthatolva, sátrak alatt és zöld gyepon táborozó bajtársaimra, s legénységünkre találtunk.

Itt, Kara bimbasi megigérvén, hogy majd holnap lovaimat, megkeríti eltűnt.

Legelőbb is Bodola ágyú-foltozó szentjei jutottak eszembe, de meggondolva hogy e szentek, egy igaz hívővel szemben igen gyarló teremtmények, aludni hagytam őket.

A hold teljes fényben ragyogott, és az a kis esti csillag a hold kíséretében úgy nézett ki, mint Biró főhadnagy-segédtsziszt Ihász oldala mellett, kik mindketten egy nyitott sátor előtt álltak.

Feljük közeledtem.

— Azért, hogy 2000 embert itt a határszáron jól elnadrágotak, még nincs veszve a haza, mondá Ihász! Nehány nap alatt Orsovánál ismét magyar földre lépünk, s tovább folytatjuk a harcokat.

Biró segédtsziszt barátomnak azonban N.-Szebenben egy szép Eufrozínája (születője) lévén, semmi kedvet nem mutatott az orsovai úthoz, s azon volt, hogy sokkal okosabb lészen, a hold bájos fényénél — az örököt kikerülve — áruhában a bűvös Eufrozínához repülni.

— És ön *Sánta huszár*, mit mond mind ezekhez? Szólt Ihász.

— Minthogy már éjjel körül jár az idő, legokosabb lesz, ha aludni megyünk, felelém én.

A ki az életben egy napon mindentől megvált, mi nekie kedves, magasztos és szent vala, az el tudja képzelni, mily álmaink lehettek nekünk ott a zöld pázsiton, vándorlásunk első éjjelén. Hanem Biró főhadnagy álmát csak is az volna képes eltalálni, a ki látta őt másnap reggel két kavasz (török rendőr) kíséretében az Ihász sátra előtt, hosszú képpel, kimerült lábakkal.

— Szegény Eufrozina, meghasad a szíve, ha ezt megtudja, sóhajta Biró.

Reggel a török őrség parancsnoka sült báránnyal, és tyúkokkal traktálta meg a tiszt kart, melyek mindegyike egészben volt feltálalva.

— Bujurum . . . bujurum (tessék), kínálkodék a szíves parancsnok, s miután látta, hogy mi evő eszközök után nézünk, jobb kezének hüvelyk-, mutató-, és középujjával oly ügyesen trancsirozta föl az előtte levő sült báránnyokat és tyúkokat, s oly izletesen étkezett belőlük, hogy én ez idő óta különösen a szárnyasokat mindig a török bimbasi evő-eszközeivel élvezem legkielégítőbben.

Midőn a török parancsnok a nevezett három újján maradt zsíradékot jóízűen leszopta, huszárom barna kanczámon oda lovagolt, s a bimbasi engedelmevel jelenté alásson hogy *berukkolt*.

— És honnan rukkoltál be András fiam, kérdém.

— Hát jelentem alásson, mikor az istállóba két vaskos ember bejött, és a kapitány úr lovait nyergelni kezdték, azt hittem, hogy ez a kapitány úr parancsából történik, s én is megnyergeltem a *Marcstát*, s a mantliszákot is feltettem; de midőn ők hirtelen lóra ültek, láttam már, hogy baj van; én is lóra kaptam hát s kísértem őket, mindenütt nyomukban voltam, míg végre egy erdőhöz értünk, hol a két gazember kétfelé ment, s míg én azon törődtem, hogy melyiket kövessem, mindkettőt szemeim elől vesztettem. Reggelig az erdő körül bolyongtam, hol egy török lovaskatona rám talált, s ide vezetett.

Elgondolkoztam Kara bimbasi vendégszeretete fölött, s arra a meggyőződésre jöttem, hogy ő kelme ügyesebb lókötő Rózsa Sándornál is. Így váltam meg két szép lovamtól, de maradt még egy, gondolám, ez is elég most; majd ha magyar földre lépünk, másokat szerzek.

(Folytatása következik.)

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük a szíveskedjenek halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Bárczy József. A közelebbi napokban temettük el itt S.-A.-Ujhelyen Bárcziházi *Bárczy Józsefet* — Zemplén vármegye nyugalmazott gyámpéznártornokát — 1849-ben a *hős veres sipkás 9 ik honvéd-zászlóalj zászlóartóját*. A szabadságharc kitörésekor mint 19 éves ifju az első tiz honvéd-zászlóalj alakíttatása alkalmával sietett a Kassán alakuló zászlóalj lobogójához hűséget esküdni

a mely zászlóalj utóbb Miskolczon kiegészítettén, s a déli harcztérre a rác z lázadók ellen küldetvén, ott szokta meg a csatákat nem ágyuszóval, de szuronnyal eldönteni, s ott szerezte meg azt a hirt És dicsőséget, a milyent kivüle csak egy-két zászlóalj tudott megszerezni, de annál nagyobbat egy sem tett. és elhunyt Bárczy József bajtársunk oly hiven tartotta meg annak zászlója alatt tett esküjét, hogy utóbb maga e zászló az ő erős kezére és vitézi hűségére bízott, és ő azt „száz csatán ezer veszély közt“ dicsően lobogtatá és hűségesen megőrzé. A hadjárat befejezte után hazajövé, sokáig csekély birtokán gazdálkodott; majd az alkotmányos élet beálltával vármegyei tisztségre választatván, mint gyám-

pénztárnok az árvák vagyonát épen oly kötelességtudó hűséggel kezelte és őrizte meg, mint egykor a 9-ik zászlóalj lobogóját, míg végre épen két év előtt szélhűdés érte, a mi nyugalmaztatását tevő szükségessé, és ő két éven át élt még a nélkül, hogy jobb lábát és kezét használhatná, és a nélkül, hogy magát környezeteivel megértetni képes volna. Ez alatt csekély vagyona is tönkre ment, háza árverésen adatott el, s utolsó hónapjait az itteni kórházban tölté, s a halál ott váltá meg szenvedéseitől.

Első neje Kapy Ágnes — a hajdan gazdag Kapivári Kapy család ivadéka volt, a kitől két fia és egy hajadon leánya maradt; a második — a kivel hatvan éves korában kelt egybe — Gracza Erzsébet — a „Magyar szabadságharcz“ történet-írójának Gracza Györgynek testvére — a ki egy kisedd fiacskájával özvegyül maradt.

Isten vigasztalja és gyámolítsa őket! (M. E.)

Bogisich Károly pestvidéki törvényszéki telekkönyvezető 64 éves korában meghalt. Az elhunyt Bogisich Lajos törvényszéki elnök és Bogisich Mihály préost-plébános testvére és végig küzdötte a szabadságharcot, a melynek leveretése után az osztrák hadseregbe soroztatva, Csehországba vitték.

Borsitzky János bírósági végrehajtó, 48-as honvédhuzárhadnagy meghalt a tolnamegyei Tamásiban életének 67. évében.

Csemiczei Csemiczky Sándor volt 48-as honvédkapitány s fehérmegyei földbirtokos Borbála-Pusztán 67 éves korában meghalt. Az elhunyt liptómegyei régi nemes család sarja volt s végigharczolta az egész szabadságharcot Sukorótól a világosi legyverletélig. Halálát neje, szül. egybeli Körmendy Apollónián kívül négy fia és leánya, valamint két testvére gyászolják.

Dálnoki Hadnagy József, 1848—49. honvédhuzárhadnagy 69 éves korában hosszas szenvedés után végelgyengülés következtében, folyó év márczius 11-én éjjel 12 óraker megszűnt élni.

Demeter Zsigmond 1848 honvédszázados folyó hó 4-én este 7 óraker, élete 72-ik, második házassága 14. évében elhunyt. A temetés ápr. 6-án volt.

Fleischer Salamon, egy 80 éves aggastyán ugrott a Dunába márcz. 6-án, kinek rendkívül mozgalmas multja volt. A negyvenes években gazdag terménykereskedéssel birt és Nógrádmegyében terjedelmes birtok ura volt. Mikor a szabadságharcz kitört, Fleischer átadta birtokát és vagyonát Petrolisnek Ferencz nevű rokonának, otthagya családját és mint honvédhadnagy a csatába indult. Ettől kezdve sohasem látta többé viszont a családját. 1849. július 21-én pár honvédtársával együtt elhagyta a hazát s Törökországba menekült. a hol közel 45 évig élt. Febr. második felében visszajött Magyarországra; mint kolduló dervis és meglátogatta Gül Baba sírját. Itt találkozott egy Klein nevezetű óbudai kereskedővel, a kinek elbeszélte élettörténetét s akivel megegyezett, hogy felkutatják 1849-ben itt hagyott családját. Az életunt aggastyán azonban nem várta be a kutatások eredményét. Márcz. 6-án az ó-budai hajógyár közelében beledobta magát a Dunába, szétrongyolt ruháit, fezt és imádságos könyvét ott találták meg a parton. A hányatott életű ember nyolczvan éves korában a messze idegenből hazazarándokolt — meghalni.

Fornét Kornél okl. mérnök, 1848—49. honvédőrnagy, az északamer. Egyesült államokban ezredes és nyug. m. kir. sőtárnok, életének 76-ik és boldog házasságának 42-ik évében hosszu szenvedés után márcz. hó 10-én reggeli 8 óraker elhunyt. Nagy család gyászolja.

Az elhunyt szeretetreméltó, nemesszívű, egyenes jellemű férfiú volt. A „Történelmi Lapok“ egyik kiváló munkatársát gyászolja benne. Arczképét, életrajzi adatait és Amerikában folytatott élményeit 1892. évf. 16. számában közölték a „Történelmi Lapok“ Ugyan ez évfolyam 104. lapján, továbbá az 1893. évfolyam 68., 91. lapjain közül tőle figyelemre méltóbb visszaemlékezéseket. Gyászjelentésének vége így szól:

A boldogult hült tetemei f. hó 12 én d. u. 3 óraker fognak, az evangélikus szertartás szerint, budapesti főút 51 szám alatti házából örök nyugalomra vitetni. Kelt Vácztott, 1894. márczius hó 10 én. Béke és áldás kísérel a drága elhunyt hamvait! Fornét Szépréthy Adél, mint neje. Fornét Etelka, férjezett Bankos; Fornét Alice, férjezett Sey; Fornét Béla, Fornét Elemér, mint gyermekei. Fornét Jenő, mint testvére. Fornét Elemérné, szül. Kovách Lili; mint menyé. Bankos Sándor és Sey István, mint vők. Sey Aladár, Sándor és Zoltán, Bankos László, Fornét Gaston, mint unokái

Kosztai Simon Brassóvármegye Tatrang községi lakos 1848/9. évi honvéd több ízben folyamodott az országos honvédsegélyző egylethez nyugdíjért, de mindannyiszor vissza lett utasítva, mivel a 65 évet még meg nem haladta, 1830-ban született nyomorult, elbetegesedett, szegény napszámos volt, nem várhatott tovább, meghalt 1894. évi január 3-án Tatrangon, hol számos öreg bajtársai kísérték ki a temetőbe.

Bizony-bizony igen hosszu szegény embernek az a meghatározott 65 év, ideje volna ha már leszállitanák!

Medgyes Lajos. Márczius hó 9-én este halt meg Deesen, élete 77-ik évében. Medgyes Lajos ev. ref. pap. Medgyes kivált az ötvenes és hatvanas években népszerű, szeretett költő s nagyhatású egyházi szónok volt. Élénk részt vett a politikai küzdelmekben s lelkének fő jellemvonása volt a lángoló hazaszeretet. 1848—49-ben lelkesítő beszédeket tartott. Lelkesítette, buzdította, serkentette népét a haza megmentésére. 1815 november 17-én született Sáros-Magyar-Berkeszen. a mai Szatmármegyében, hol akkor szülei, az apa ügyvédi foglalkozása miatt rövid ideig tartózkodtak. De nemsokára vissz tértek a család ősi fészkebe, Nyárad-Szentimrére. Atyja Sándor, képzett, művelt ügyvéd volt, anyja gyöngéd érzésű, költői kedélyű nő, ki titokban maga is irogott verseket s környékszerte híres gazdasszony. Gyermekeiket gondos nevelésben részesítették Lajos a marosvásárhelyi ev. ref. kollégiumban végezte tanulmányait s már itt feltűnt költői tehetsége. A lapok szívesen közölték verseit s „Fibán“ című költői elbeszélésével a Kisfaludy-Társaság pályázatán dicséretet nyert 1843-ban külföldre indult, de csak Bécsig juthatott. Továbbra nem kapott engedélyt. Itt igyekezett felhasználni ismeretei öregbitésére s izlése fejlesztésére a császárváros kínálkozó alkalmait 1844 febr. 18-án megválasztotta a deési ev. ref. egyház papjának s azóta állandóan ott lakott. Még ez évi ápril 24-én nőül vette Czakó Máriát, a jeles drámaköltő unokatestvérét, kivel boldog családi életet élt s ki őt a halálban megelőzte, 1889. aug 29-én halván el. „Erdélyi lant“ című verskötete még 1846-ban jelent meg. Összes költeményei most vannak sajtó alatt. Egész gyerekes örömmel várt megjelenésükre. Nem érhetette meg. Van négy kötet egyházi beszéde, egy halotti orációja s négy rendbeli imádságos könyve. E mellett számtalan politikai és társadalmi cikke szétszórtan. A hetvenes évek közepétől szeme mindinkább elgyöngült, szellemi ereje hanyatlott s csendes visszavonultságban élt. Egyháza épen papi működésének ötvenéves jubileumát készült megünnepelni, mikor hirtelen támadt betegség kiragadta övéi s tisztelői köréből.

Szerk. üzenetek.

Lapunk késése. Lapunk ápril 1-én megjelent számát nem adtuk ki azért, mert e napon hántolták el hazai földben Kossuth Lajost. A nemzet e kegyeletes gyászában való részvételnek szerkesztő bizottságunk kifejezést kívánt adni azaz, hogy e nap ne jelenjék meg az a lap, mely a multak eseményeit öleli fel s mely a Kossuth által kijelölt irányt igyekezett az adatok gyűjtésével követni.

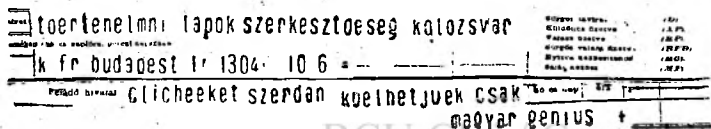
Együttal elhatároztatott, hogy a következő, ápril 15. szám *kettős* tartalmmal fog megjelenni s fel fogja ölelni a Kossuth halálára vonatkozó adatokat.

E határozatot külön levelekben közöltük előfizetőinkkel.

A lap e kettős száma azonban tetemesen megkésétt. E késés okában a szerkesztőségnek *része nincsen.*

A szerkesztőség ugyanis a lap megfelelő illusztrálására *kellő időben írt* képek metszvényei iránt.

Ápril közepe előtt a metszvények küldéséről ezt a távirati értesítést kapta:

Mi e távirat alapján a szöveg szedését és oldalakra való beosztását, a képeknek megfelelő helyet hagyva, előkészítettük, úgy, hogy a mely nap érkezik a klisé, nyomtatni lehessen a lapot. Elmúlt az egyik szerda, elmúlt a másik szerda s a klisék nem érkeztek. Express levél és távirati sürgetéseinkre ápril vége felé kaptunk végre távirati választ arról, hogy a metszvények feladattak.

Meg is kaptuk nagy bajjal, de nem annyit, s részben másokat, nem azokat a melyeket kértük.

Ekkor ismét pénzt küldtünk fel az elmaradt metszvények használati díjául és kértük azok sürgős leküldését. A használati díj két harmadát is felküldtük ezenkívül biztosítékul, hogy aggodalom nélkül küldhessék a miket kérünk.

Ötöd napra érkeztek meg ismét e kifizetett metszvények, — kettő hijával. Ekkor új beosztást, új tördelést kellett csinálni a lap egész tartalmán; ki kellett belőle több részletet hagyni, a mi hátra maradást is, kellemetlenséget is okozott a szerkesztőségnek.

A tetemes posta és távirati költség, a bosszúság és nyughatatlanság mellett folytonosan aggasztott előfizetőinket sürgetése, melyekre a mint győztünk, igyekeztünk megnyugtató értesítést adni. Ezuttal elnézést kérünk olvasóinktól, levonjuk az esetből a tanúságot s inkább kevesebb képet készítettünk, de azokat készítettjük a magunk felvételei után mint eddig is tettük s hátra maradás többé nem lesz.

F. L. A márcz 15. lappal is úgy jártunk, hogy egy másik mű intézet az utolsó perczben nem azokat a metszvényeket küldte le, a miket kértünk, hanem másokat, a miket mi, a nélkül, hogy használtunk volna, vissza küldtünk. Azért jelent meg kisebb tartalommal, mint terveztük, a lap, azonban kellő időben kiadhattuk.

Előfizetőinknek. A nemzeti gyászszal és a Kossuth fiuk magyarországi látogatásával kapcsolatosan száznál több levelet kaptunk. Ezekre nem tudunk mind egyenkint válaszolni. De a menyi-ben nagyon sok levél tárgya és tartalma megegyez, összegezzük a javaslatokat s egy *bizalmas levélbe* foglalva, a jövő szám szétküldése alkalmával előfizetőinkkel közölni fogjuk.

Ugyan akkor egyéb bizalmas közlése is leend az egyes előfizetőkkel a szerkesztőségnek.

Öreg honvédnek. Önnek s többi t. előfizetőinknek szívesen válaszoljuk, hogy lapunk következő számai pontosan meg fognak jelenni a kitűzött időre. A „**Sánta huszár naplója**“ következetesen jönni fog minden számban.

(V.) A „**Sánta huszár**“ naplója czimen lapunk tárczarovatában egy igen érdekes emigráns-napló közlését folytatjuk. A rendkívül vonzó, könnyed modorban írt emlékirat az 1819 július 21-iki verestoronyi csata és a kimenekülés leírásával kezdődik, azután a vidini táborozás, majd a Sumlára vándorlás élénk ismertetésével, szerzőnk (Kossuthot követve) Kiu-tahiába megy. Emigránsaink itteni életének, viszonyainak leírása után, a jó tollu *sánta huszár*, a ki Kossuthéknál jókorabb (már 1851 máj. 8-án Mészáros Lázárákkal) megmenekült e számkivetési helyről, Angolországba, s onnan Amerikába vezet és megismertette hányattatása, az ottani magyar emigránsok működése részleteivel, érdekesen írja le egyszersmint az angolok és amerikaiak társadalmi szokásait, magyar rokonszenvét, lelkesedését és szinte sajnáljuk, hogy az érdekesítő olvasmányt képező emlékirat 1852 szept. havával véget ér. — A már néhai szerző nevét azonban csak a munka végén árulhatjuk el, a midőn egyuttal arczképét és életrajzát is kiadjuk.

Az „1848—49. Történelmi Tárcza-Napló“, melyet előfizetőinknek ajándékképpen állított össze a szerkesztőség s a márcz. 15-iki laphoz mellékelt, *nyolcz kiadást* ért s ma már 21 ezer példányban forog közkézen. A kicsi naptárnak ezt a szokatlan sikerét megmagyarázza az a gazdag tartalom, a mely a nagy napok két évének minden napjáról naplószerűleg tájékoztat, Kossuth, Petőfi kézírata s arczképei, a melyek *ereklyéértékűvé* teszik a Tárcza-Naplót, a szövegbe nyomtatott 1848—49. évi naptár, melyek közül az utóbbi véletlenül megegyezik a f. évi

naptárral s így a közönséget az év napjairól is tájékoztatja. A naplót különben a magyar, irodalomban szokatlan olcsósága is vitte. Egyletek, iskolák, gyárak, ha több száz példányt rendeltek, előállítási árban kapták. Így az aradi szabadságharczi muzeum 1000 példányt, a budapesti ferenczvárosi dohánygyár 700 példányt rendelt, számos gyár, intézet rendelt 100—500 példányt tagjai részére. A legutóbbi kiadás bővítve van a Kossuth életrajzával is.

Képek a szabadságharczból a millenniumra. A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum felkéri a honvéd-egyleteket, a hazai fényképészeket, rajzolókat, s az ügy iránt érdeklődő hazafiakat, honleányokat, hogy a millennium idejéig a szabadságharczbeli honvédek arczképeit, a honvédemlékek képeit vagy miniatura mintáit, valamint honvéd siremlékek, csatahelyek képeit a kolozsvári orsz. ereklye-muzeumba beküldeni sziveskedjenek. A muzeum minden tárgyat köszönettel fogad és nyilvánosan fog nyugtázni. E tárgyakból a millennium idejére egy szép kiállítás rendezése terveztetik.

Kérelem emigránsainkhoz. Hosszas előmunkálatok és adatgyűjtés után végre meglehetősen pontossággal tudjuk, kik és hányan élnek még dicső szabadságharczunk honvédei közül. Nem kevésbé fontos lenne azonban honvédeink közül amaz *emigránsaink* neveit is tudnunk, kik a haza szent ügyeért körülbelül 45 év előtt külföldre bujdosván, hosszas hányattatás után a honvágytól indítva ismét hazánkba tértek és nemzetünk szerencséjére még ma is élnek. A világosi napok után közel 4000 honvéd emigrált ki Törökönba, mások meg Komárom feladása után Nyugatra emigráltak, a harmadik csoportja az emigránsoknak pedig Kossuth hívására 10 év múlva gyűlt össze Olaszországban, az 1859-iki magyar legió zászlaja alá. Kik élnek még ezek közül, kiknek neveit sem ismerjük még mind teljesen? Lapunk egyik az emigráció történetével speciálisan foglalkozó belmunkatársa összeakarván állítani a még élő *emigránsok teljes névsorát és emigránskodásuk rövid történetét*, olvasóink és honvédeink támogatására számítva, felkérjük ezennel nemcsak t. előfizetőinket, *de összes olvasóinkat*, sziveskedjenek szerkesztőségünkhöz beküldeni a még élő emigránsok neveit és pedig, nemcsak emigráns-olvasóink szives tudósító *rövid levelét* és pontos lakáscímét kérjük, hanem mind amaz emigránsaink nevét, kiket olvasóink netalán ismernének. Olvasóink szives buzgóságától függ, hogy a még élő emigránsaink lehetőleg teljes névsorát mielőbb összeállíthassa

a szerkesztőség.

Megvételre keressük a következő, gyűjteményünkbeli hiányzó hirlapszámokat és füzeteket: a „Pesti Napló“ 1878. évfolyama *reggeli* 21. sz., a „Vasárnapi Ujság“ 1879. évf. 6., 1883. 39. sz., a „Politikai Ujdonságok“ 1879. évf. 16., az 1880. 51. sz., az 1881. 13., 14. sz., az 1883. évf. 52. sz., a „Magyar Ifjuság“ 1891. évf. 52. sz., az *Áldor* Imre szerkesztésében megjelent „Tarka Világ és Képes Regélő“ 1869. I. évf. 1—4. és 15—24. sz., valamint a szintén az ő szerkesztésében megjelent „Honvéd-Naptár“ összes eddigi évfolyamát, vagy egyes évfolyamait külön is.

Szerkesztőség.

Közművelődés irodalmi és műnyomdai részvénytársaság Kolozsvárt.

Hazai iparcikkék! Kötendő kolozsvári asztalos munkák!

NAGY BUTORRAKTÁR!

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett **butorraktárunkat**. Kapható itt minden berendezés *jutányos áron, jótállás mellett*.

Dus választék *szőnyeg-, függöny-, kép-, tükör- és matraccokban*.

Amaz elvünk, hogy **kevés haszonnal nagy forgalmat** produkáljunk: életképesnek bizonyulván, *feltűnő olcsón árulhatunk*.

A *kárpitos, asztalos, mázó és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakítást és javítást is elvállalunk*.

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékre bérmentve.

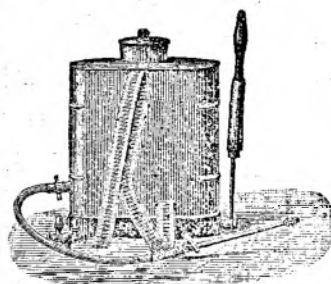
Teljes tisztelettel:

Walton és társa.

Uj!

AZ „Excelsior Hungaria“

Uj!

szabadalmazott Peronospora fecskendő,

ez idő szerint a legjobb, leg-egyszerűbb és leghatékonyabb fecskendő *szőlők, fák* stb. megóvására a Peronospora ellen. Egyszerű szerkezete által a folytonos javítások ki vannak zárva. Négy csavar eltávolítása által szétszedhető. Gummi tömitése *nincsen*

A legtöbb m. k. szőlőszeti iskolában általánosan használatban. — Ára 18 frt.

Asványi-féle szabadalm. Arankairtó gereblye,

Magyarország több hírneves gazdái által elismerő levéllel *megdicsérve*.

Egyszerű kezelése által rövid idő alatt az *aranka*, a lóher és luczernás földéről gyökeresen kiirtható. — Ára 16 frt.

Egyedüli elárusítás Kolozsvár és vidékére:

KISS ERNŐ vaskereskedőnél,
KOLOZSVÁRT, FÖTÉR.

A „Hungaria“ műtrágya-gyár részv. társ. erdélyi főraktára.

Továbbá: *gazdasági eszközök, háztartási és konyhaberendezési cikkek, épület- és butor vasalás, szerszámok, kátrányos fedőpapír, méhészeti eszközök nagy választékban.*

Uj!

Árlappal ingyen és bérmentve szolgálók.

Uj!